

Список використаних джерел:

1. Грінченко Т. (2021). Нова генерація українських музикантів: педагогічні принципи Романа Лопатинського. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-218-227](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-218-227)
2. Грінченко М. Офіційна сторінка Національного симфонічного оркестру України. <https://nsou.com.ua/artists/maksym-hrinchenko/>
3. Завгородній І. Офіційна сторінка Національного будинку музики. <https://nhm.com.ua/artist/38>
4. Немировський Ю. Офіційна сторінка Національного будинку музики. <https://nhm.com.ua/artist/39>
5. Офіційна сторінка Національного будинку музики. <https://nhm.com.ua/artist/17>
6. Павлов А. Національна концертна агенція. UKR Artists. <https://ukrartists.com.ua/andrij-pavlov/>
7. Полуденний А. Офіційна сторінка Національного будинку музики. <https://nhm.com.ua/artist/36>
8. Зузяк Т.П., Грінченко Т.Д. Оркестровий колектив як феномен мистецької освіти Наукові інновації та передові технології (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»): журнал. 1. 2025. № 11(51). 2025. С. 2362-2369. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11\(51\)-2362-2369](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11(51)-2362-2369)

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.04>

Наталія Філіпчук,
м.Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-1023-923X>
e-mail: nataliafilipchuk706@gmail.com

УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО У СВІТОВОМУ МУЗЕЙНОМУ ПРОСТОРІ: ВАСИЛЬ КРИЧЕВСЬКИЙ

Анотація. У статті розкриваються основні напрями творчості художника Василя Кричевського, його творчий шлях, становлення його діяльності та його вплив на розвиток української культури ХХ століття. Особливе значення надається

Ключові слова: Василь Кричевський, художник, архітектор, національно-культурне життя України, ідеали соборності.

Abstract. The article reveals the main directions and themes of the artist Vasyl Krychevskyi's work, his creative path, the formation of his activity and his influence on the development of Ukrainian culture of the 20th century.

Keywords: Vasyl Krychevskyi, artist, architect, national and cultural life of Ukraine, ideals of unity.

Сучасні національна освіта, історична наука, українське музеєзнавство, культурологія і політологія «повертають» народ у різних форматах вирвані тоталітарними режимами, насамперед московським, сторінки життєпису про

видатних українців. *«Повернення»* велетів українського Духу в лоно національної Пам'яті слугує зміцненню нашої духовної єдності, Соборності, Ідентичності, Державності.

Серед багатьох, Василь Кричевський - один із засновників Української Академії Мистецтв та її перший ректор, який поєднує в собі найвищі чесноти українського художника, громадянина і патріота, визнаного світом Митця.

Дослідник української культури Мирослав Семчишин, характеризуючи В.Кричевського, писав: *«В українській історії В.Кричевський займає особливе місце... Бо він прищепив громадянству пошану й любов до свого національного. А останньою його працею на рідних землях був Меморіальний музей на могилі Шевченка біля Канева»* (Семчишин, 1993).

Усе значиме в суспільно-політичному й національно-культурному житті України проходило крізь серце, талант і душу Художника. Його творчість вмістила музи живопису, архітектури, літератури, науки, історії, народного мистецтва, політики і поезики, українського кіно. Він знаходився в передньому ряду просвітників Нації, Воїном Духу.

Дивовижна й незбагненна доля зросту цього унікального Митця. Так сталося, що цей талант був помічений професором архітектури Харківського технологічного інституту Сергієм Загоськіним, який узяв виховувати хлопчика в сім'ю разом зі своїми дітьми. А вже у 19 років Кричевський стає помічником міського архітектора з правом підпису своїх проєктів. Тридцятирічним (1903р.) Василь Кричевський спроектував, опираючись на традиції народної архітектури, національного стилю, відому будівлю Полтавського земства.

Розповідають, коли російський цар Микола II їхав *святкувати* чергову річницю Полтавської битви, його погляд привернула незвична споруда Полтавського земства. Для нього цей дивовижний будинок, прикрашений гербами з національними українськими мотивами, до того ж написаний українською мовою, став своєрідним викликом. Не дивно, що придворні поспіхом кинулися здирати «малоросейскія пісьмена». Багато років по тому, на схилі літ Василь Кричевський, будучи знаним українським художником й архітектором, скаже у далекій й чужій йому Венесуелі: ***«Можна здерти написи, але не можна знищити будівлі, якщо вона цілісна й непохитна».***

У 1907—1910 роках оформляв спектаклі знаменитого театру Садовського, займався оформленням книжок. 1903 року його першою роботою стала обкладинка альбому малюнків до "Енеїди" Котляревського, а Михайло Грушевський замовив у нього обкладинку до *"Ілюстрованої історії України"*, заплативши за роботу 12 рублів (хоча молодий художник просив 15).

Цінуючи українську книгу, оформляв не лише праці М.Грушевського: «Ілюстрована історія України» (1912); «Історія української літератури» (1923), але й усі ті книжки, що були пронизані українськістю. В «Енциклопедії українознавства» (1949р.) В.Кубийовича зазначалося, що *«зворотню точкою у розвитку української книжкової графіки були праці Василя*

Кричевського, який під впливом М.Грушевського звернувся до джерел старої української гравюри і народного мистецтва» (Енциклопедія українознавства, 1995).

Після приходу до влади Центральної ради УНР Грушевський доручив Кричевському розробити державну символіку. 28 березня 1918 року офіційним гербом України затвердили тризуб київського князя Володимира, перероблений і оформлений Василем Кричевським. Саме в ті буремні часи національно-визвольних змагань 1917-1919 років він створює державні символи Української Народної Республіки (*Малий і Великий державні Герби України, Державний кредитовий білет, Велика державна печатка УНР*), затверджені Центральною Радою в 1918-му, військовий *Прапор для Першого українського полку імені Богдана Хмельницького...* (Енциклопедія українознавства, 1995).

З 1917-го року Кричевський став одним із засновників Київської академії мистецтв, де викладав архітектуру, їздив у етнографічні експедиції, а в період радянщини 20-х років займався вивченням і збереженням української культури. У 1925 року знайшов та відреставрував будинок Шевченка в Києві та домігся відкриття музею. У 1930-х роках спроектував меморіальний музей Шевченка в Каневі. Як художник, він брав безпосередню участь у становленні та розвитку національного кінематографу, оформлюючи фільми на Одеській та Київській кіностудіях. Більшість кінострічок за участю Кричевського було знищено радянською цензурою. У період українізації 20-их років став першим українським художником-оформлювачем саме українського кіно, зокрема фільмів: «Тарас Шевченко», «Маленький Тарас», «Тарас Трясило», «Борислав сміється», «Звенигора» (за О.Довженком), «Назар Стодоля», «Сорочинський ярмарок», «Кармелюк». Великий художник національного кіно, який разом з О.Довженком вивів його на європейський рівень.

Він утверджував найвищий для себе світоглядний і педагогічний принцип **народності**, уможлививши появу унікальних витворів (на основі національних канонів і традицій) архітектурних ансамблів: *Меморіальний будинок-музей Шевченка в Києві; Будинок Полтавського губернського земства; Будинок І.Щітківського в Києві; Будинок Чубука-Подільського в Переяславі; Будинок письменників «Роліт»; Пам'ятник на могилі М.Грушевського; Будинок Опішнянського гончарного навчально-показового пункту...* (Енциклопедія українознавства, 1995).

Митець був вірним українським ідеалам, національній культурі, історії свого народу в різних сегментах своєї життєтворчості. Дружив із духовно суголосним Д.Щербаківським, співпрацював із школою килимарства, яку відкрила В.Ханенко, товаришував, творив разом з відомими і близькими йому земляками-«сумчанами» (О.Олесь, М.Хвильовий, О.Грищенко, П.Холодний, Г.Крук та інші), пізніше працював у Львові під покровительством Андрея Шептицького.

Уся родина Кричевських (Василь, Федор, Микола, Катерина) - плеяда митців кількох поколінь, які утверджували в своїй творчості велику ідею

українськості і національної свободи, виховуючи цією етичною поведінковою нормою своїх дітей і внуків. Ця сімейна педагогіка є взірцем для нових поколінь українців. Якщо батько (Василь Кричевський) - активний учасник національних змагань часів Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, то Микола (його син), будучи громадянином Франції, захищаючи її свободу від фашистів, нагороджений найвищою відзнакою Франції — *Орденом почесного Легіону*.

У 1943 році художник із сім'єю виїхав на захід, дістався Парижа, згодом перебрався до Венесуели, втративши дорогою майже всі свої роботи. У південній Америці малював батьківський дім у Ворожбі на Сумщині, садибу діда в Лебедині, Богдана Хмельницького на Софійській площі в Києві, селянські будинки України...

За весь період складного венесуельського життя Кричевського було організовано лише три оглядових виставки, де експонувалися його твори. Однак попри все видатний українець у 2005 році став і видатним венесуельцем, оскільки праці Василя Кричевського було внесено до національної енциклопедії Венесуели, що є свідченням визнання його внеску в культурну спадщину цієї країни.

Проте «вбила» його навіть не туга за Україною, а страшна наруга неправдою, коли «свої доброзичливці» надіслали йому навесні 1952 року смертоносний конверт - статтю «Українська архітектура в ХХ столітті» О.Тимошенка, в якій стверджувалося, що проект оформлення фасаду і внутрішнє опорядження знаменитого будинку Полтавського земства належить не йому, а С. Васильківському. Вистраждане серце Майстра не витримало такої злісної брехні...

Його поховали на міському цвинтарі Каракаса. У 1975 році Венесуелу відвідав святіший патріарх Мстислав (Скрипник), побувавши на могилі художника, Який був вражений понівеченим надгробком та звісткою, що останки Художника збираються перенести до спільної могили у закутку цвинтаря...

На щастя, владики Мстислав зумів переправити прах В.Кричевського разом з надмогильною плитою, зробленою у вигляді старовинних дверей української хати, та його дружини Євгенії на український цвинтар святого Андрія у Бавид-Бруку (США). Лише в такий спосіб було вшановано видатного Українця.

Близько 300 робіт митця було подаровано Українському музеєві в Нью-Йорку. Картини також передано і Національному музею українського образотворчого мистецтва в Києві. А з 2006 року з великими труднощами вдалося перевезти з Венесуели до Америки останню частину колекції творів Василя Кричевського, мистецька вартість яких безцінна.

Василь Кричевський, як і вся родина Кричевських, завжди і скрізь життєтворили дух української культури, закладаючи міцний фундамент для розвитку національного життя.

Гармонія, синтез національного і загальнолюдського, природний талант його мистецтва були зрозумілими і визнаними в світі, а його творчі виставки у Варшаві, Празі, Берліні, Тбілісі, Лондоні, Брюсселі, Торонто, Вашингтоні, Нью-Йорку, Філадельфії відкрили для світу оригінальність і велич української культури. Особливо близьким він був для багатьох українців, що розійшлися по світах, недарма митрополит Мстислав (Скрипник), розпорядився перенести його прах до українського цвинтаря в США.

Сьогодні в часи великої боротьби з московським агресором «Школа Кричевських» має бути особливо суспільно затребуваною, оскільки всі вони були глибоко патріотичними синами й дочками України, митцями, творчою основою для яких служили ідеали українськості, національної ідентичності, соборної державності.

Список використаних джерел:

1. Семчишин М. (1993) Тисяча років української культури – 2-е вид. Київ: АТ «Друга рука»; МП «Фенікс», 550 с.
2. Енциклопедія українознавства (1995): перевидання в Україні (відтворене вид. 1949 р.): у 3 т. Т. 3 / НАН України. Київ: Віпол, С.836.
3. Філіпчук Н. О. (2020). Педагогічно-просвітницька діяльність музеїв України (кінець XIX – початок XXI століття): монографія; за наук. ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 468с.
4. Роготченко О.О. Соціокультурне тло 1945–1960-х років радянської України як модель нищення вільної думки. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв, 89-93, 2015.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.05>

Анна Новосадова
м. Вінниця, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-6215-5759>

e-mail: novoanna97@gmail.com

ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО У СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРІ

Анотація. У роботі розглянуто особливості функціонування сучасного хореографічного мистецтва, його відображення у медіапросторі. Проаналізовано наукові підходи до трактування поняття «медіапростір». Висвітлено роль соціальних мереж, цифрових медіа у популяризації хореографічного мистецтва.

Ключові слова: хореографічне мистецтво, медіапростір, сучасне мистецтво.

Abstract. The paper examines the features of the functioning of modern choreographic art, its reflection in the media space. The scientific approaches to the interpretation of the concept of